

Stockholms läns landstings Mål & Budget 2011 med planår 2012-2013

Förslag till preciserad inriktning för arbetet inom Tillväxt och regionplanering

1. Sammanfattning

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen – RUFSS 2010 – har vunnit laga kraft som regionplan och är antagen som länets regionala utvecklingsprogram. Med utgångspunkt i den nya planen ska landstinget genom sin verksamhet inom tillväxt och regionplanering under 2011 fortsätta att leda den kontinuerliga regionala utvecklingsplaneringen och stödja och ta initiativ i regionens gemensamma utvecklingsarbete.

Under vintern och våren genomförs aktiviteter för att stödja de förtroendevalda i regionen i deras RUFSS-arbete. Under hösten ska också en bred krets av aktörer i regionen samlas för diskussioner kring läget i regionen och särskilt genomförandet av RUFSS 2010.

Tillväxt och regionplanering ska bidra till ett målinriktat genomförande. Den tidigare Regionplaneämnden har initierat tre handlingsprogram för att stärka genomförandet av RUFSS 2010: (I) Energi och klimat, (II) Kunskapsregion Stockholm – försörjning av högutbildad arbetskraft samt (III) Utveckling av regionala stadskärnor. Inriktningen för dessa är att fasen för mobilisering och förhandling ska slutföras under året. Utöver de särskilda handlingsprogrammen ska Tillväxt och regionplanering också bidra till genomförandet av RUFSS på andra sätt. En sådan aktivitet är att bidra till breddning och förnyelse av integrationspolitiken genom att stödja mångfaldsarbete bland regionens arbetsgivare. En betydelsefull del av landstingets ansvar för regionens framtid är att arbeta aktivt med landstingsverksamheternas påverkan på miljön. Formerna för Tillväxt och regionplanerings insatser i detta utvecklas under året. Under 2011 kommer det nuvarande miljöpolitiska programmet Miljö Steg 5 in i sin avslutande fas och arbetet med en slutredovisning påbörjas. Under 2011 kommer också processen med att ta fram ett nytt miljöprogram för Stockholms läns landsting att slutföras. I programmet anger Landstingsfullmäktige hur miljöarbetet skall bedrivas 2012-2016.

En viktig del i Tillväxt och regionplanerings verksamhet under 2011 är att bidra till givande former för uppföljning och gemensamt lärande. Uppföljningen genomförs i dialog och fokuserar under året särskilt på strategierna ”Utveckla en flerkärnig och tät region” samt ”Utveckla idéer och förnyelseförmåga”. Insatser genomförs också för att i högre grad kunna visualisera hur RUFSS 2010 genomförs och hur Stockholmsregionen utvecklas.

Under 2011 ska nya kunskaper tillföras inom ett par områden som är centrala för den fortsatta RUFSS-processen. Det gäller i första hand kunskaper om investeringar i ett regionalt utvecklingsperspektiv och om att belysa de marknadsmässiga förutsättningarna för stadsutveckling. Utveckling av innovativ, trovärdig och tillämpbar kunskap ska också ske inom ramen för den fortsatta samverkan i östra Mellansverige och genom medverkan i internationella nätverk för idé- och kunskapsutveckling.

Tillväxt och regionplanering ska bidra till att tillvarata Stockholmsregionens intressen. Det gäller nationellt och internationellt, men omfattar också att säkra ett regionalt perspektiv i det

planerings- och utvecklingsarbete som bedrivs i länet. En del är att besvara formella remisser, men i särskilt viktiga frågor är ett större engagemang motiverat. Den samverkan som inletts med de övriga två storstadsregionerna för att skapa ytterligare insikter och förståelse för storstadsregionernas särskilda förutsättningar fortsätter. Arbetet inleddes under 2010 och koncentreras till områden som bedöms särskilt relevanta för storstadsregionernas utveckling och tillväxt.

2. Tillväxt och regionplanering – ansvar, processmål, arbetssätt

Ansvar och processmål

I det nya reglementet för Landstingsstyrelsen anges i korthet att Landstingsstyrelsen ansvarar för regionplaneringen och de regionala utvecklings- och tillväxtfrågorna inom landstinget. Tillväxt- och regionplaneringsutskottet ska bereda frågor som rör RUFSS, besluta om miljö-, skärgårds- och fraktbidrag samt bevaka och ta initiativ i strukturfrågor.

Inom området Tillväxt och regionplanering är det långsiktiga processmålet ett kraftfullt och samordnat utvecklings- och tillväxtarbete som gör Stockholmsregionen till den mest attraktiva storstadsregionen i Europa.

Stockholmsregionens vision har lagts fast i RUFSS 2010. Visionen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. För att förverkliga regionens vision krävs ett kraftfullt och samordnat utvecklings- och tillväxtarbete.

Landstinget ska genom sin verksamhet inom tillväxt och regionplanering leda den kontinuerliga regionala utvecklingsplaneringen och stödja och ta initiativ i regionens gemensamma utvecklingsarbete.

Planeringen och utvecklingsarbetet ska präglas av lång sikt, tvärspektoriella perspektiv, delaktighet och helhetssyn. Ett kraftfullt och samordnat tillväxt- och utvecklingsarbete med rätt inriktning förutsätter en fortsatt samlad process med regionens aktörer – även efter det att den regionala utvecklingsplanen formellt är klar. Processen behöver en ledning som kopplar ihop kommuner, sektorer och aktörer och som understödjer lärande och kommunikation på ett sätt som ger överblick över processen som många aktörer kan dra nytta av.

Arbetssätt – huvudprocess och delprocesser

Arbetet inom Tillväxt och regionplanering fullföljs genom ett processorienterat arbetssätt där den kontinuerliga RUFSS-processen utgör huvudprocessen. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFSS 2010, vann laga kraft som regionplan enligt PBL i augusti 2010 efter en flerårig planeringsprocess tillsammans med regionens aktörer. Under augusti fastställdes också RUFSS 2010 som länets regionala utvecklingsprogram (RUP) enligt förord-

ningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete. För ett kraftfullt och samordnat utvecklingsarbete krävs en samlad RUFSS-process även efter det att planen är klar.

Inom huvudprocessen (den kontinuerliga RUFSS-processen) drivs fem delprocesser:

1. Målinriktat genomförande
2. Lärande uppföljning
3. Innovativ, trovärdig och tillämpbar kunskap
4. Effektiv planering och policyutveckling (inkl. metoder)
5. Direkt påverkan och stimulans

Läget i RUFSS-processen styr vilka delprocesser som är särskilt i fokus under året. Under år 2011 – med en nyss antagen RUFSS – ligger tyngdpunkten på delprocesserna för (1) Målinriktat genomförande och (2) Lärande uppföljning. Prioriterade aktiviteter finns dock inom alla delprocesser. Såväl huvud- som delprocesser innehåller kommunikationsutmaningar som kommer att kräva utvecklade kommunikationskanaler, utvecklade dialogmetoder för att driva handlingsinriktade processer och hög förmåga att göra kunskap tillgänglig och tillämpbar på användarnas villkor.

Omvärld

Skeenden i omvärlden påverkar Stockholmsregionens utveckling. Verksamheten inom Tillväxt och regionplanering behöver därför förhålla sig till viktiga omvärldsskeenden på både global och europeisk nivå. Därutöver finns också en närmare omvärld – exempelvis den nationella politiken – som också ger viktiga utgångspunkter för nämnden.

Skuldskrisen har redan i dag fått stora effekter i många Europeiska länder, och ger effekter även i Sverige och Stockholm. Flera stater har visat på stora budgetunderskott och statskulder som förväntas dämpa tillväxttakten i Europa. Utvecklingen i eurozonen är långt ifrån det enda som påverkar Sveriges och Stockholms ekonomiska utveckling. Den fortsatta globaliseringen innebär att de växande ekonomierna i främst Kina och Indien, men att även Ryssland och Brasilien kommer att påverka oss allt mer.

FN:s *klimatarbete* har efter det klena resultatet vid Köpenhamnskonferensen hamnat i en svår situation. Men några konkreta framsteg har gjorts, bl.a. har finansieringen lösts för klimatåtgärder i de fattigaste länderna. En ny förhandlingstext har också accepterats, och där står bland annat att de totala växthusgasutsläppen bör minska med 50-85 procent till år 2050, och att utsläppen ska nå sin topp senast år 2020 för att därefter minska. EU:s mål att minska CO₂-utsläppen med 20 procent till 2020 kommer eventuellt höjas till 30 procent vilket innebär ännu högre utsläppskrav och mål för bl.a. Sverige. Diskussion kring detta pågår och EU-länderna är inte eniga.

Ändrade *migrationsströmmar* kommer att få konsekvenser globalt och inom EU kan migrationen mellan regionerna förstärka de regionala skillnaderna. Migrationen till och från Stockholmsregionen har idag ett svagare samband med arbetsmarknaden än för ett tiotal år sedan. I stället är fler flyttningar invandrarflyttningar (flyktingar) och ungdomsflyttningar (t.ex. studenter). Invandringen från utomeuropeiska länder har ökat och regionens befolkningsförändringar framöver kommer att bero mycket av utomeuropeisk immigration.

Utöver skeenden i omvärlden som kan förutses sker också *oväntade händelser*. Under senaste året påverkades Stockholmsregionen exempelvis av askmolnet till följd av Eyjafjallajökulls utbrott på Island och av svininfluensan. Det moderna samhället bygger på förutsägbarhet och när något slutar att fungera blir oron ofta stor. Öväntade händelser som direkt påverkar regionens funktion är viktiga att uppmärksamma även i ett långsiktigt utvecklings- och planeringsarbete.

3. Landstingsfullmäktiges beslut om Mål & Budget för 2011

3.1 Inriktning i Mål & Budget

Nedan sammanfattas i korthet de delar i Mål & Budget för 2011 som är särskilt inriktade på Tillväxt och regionplanering. Arbetet inom Tillväxt och regionplanering under 2011 inriktas på:

Att bidra till att de regionala målen i RUFSS uppfylls med tillväxtarbete som grund

Stockholms läns landsting ska bidra till att uppfylla målen i RUFSS 2010 genom att arbeta för att länet utvecklas som en öppen och tillgänglig region, en ledande tillväxtregion, en region med god livsmiljö samt en resurseffektiv region. En positiv tillväxt utgör på flera sätt grunden för att de långsiktiga målen ska kunna nås. Tillväxten i regionen ska följas upp genom indikatorn skatteunderlagets årstaktsutveckling i länet. För miljöarbetet inom Stockholms läns landsting finns mätbara mål i det av landstingsfullmäktige beslutade miljöpolitiska programmet, Miljö Steg 5, som gäller 2007-2011.

Att förverkliga RUFSS 2010 och utveckla en attraktiv och tillgänglig storstadsregion

RUFSS 2010 antogs av landstingsfullmäktige i maj 2010. Det fortsatta arbetet med regionplaneringen ska ge förutsättningar för att den övergripande visionen, målen och strategierna för Stockholmsregionen ska bli verklighet.

Under 2011 inriktas arbetet på:

- Att bidra till regional samling och gemensamt arbete i regionen för att förnya integrationspolitiken.
- Att prioritera utvecklingen av de regionala stadskärnorna.

- Att fortsatt bidra till en god utveckling i skärgården.
- Att bevara och utveckla de gröna kilarna i en växande och tät region.
- Att främja utbildning och satsa på forskning och regional utveckling i världsklass.
- Att prioritera energi- och klimatfrågan.
- Att bidra till en hållbar miljö.
- Att skapa insikt och förståelse för storstadsregionernas speciella förutsättningar.
- Att stärka samarbetet med Göteborg, Malmö och med andra nordiska stortadsregioner.
- Att stärka och fördjupa samarbetet med övriga Europa.

4. Verksamhetens omfattning och innehåll

4.1 Prioriteringar 2011

Verksamheten redovisas på följande sätt: först beskrivs den kontinuerliga RUFSS-processen och samlade aktiviteter i den under året. Därefter beskrivs de fem delprocesserna inom den samlade RUFSS-processen. För delprocesserna beskrivs syfte och målbild samt prioriterade aktiviteter under 2011.

4.2 Huvudprocessen – den kontinuerliga RUFSS-processen

Det är av stor betydelse att RUFSS-processen fortsätter även efter det att den formella planen – RUFSS 2010 – nu är klar. Tillväxt och regionplanering har en viktig roll som processledare för att så sker och att processen är relevant, kommunikativ och gör nytta för regionens aktörer i alla skeden.

Som processledare behöver Tillväxt och regionplanering regelbundet erbjuda regionens aktörer tillfälle till regional samling där fokus sätts på helheten och långsiktigheten i regionens planerings- och utvecklingsarbete. Tillväxt och regionplanering behöver också hålla ihop – och koppla ihop – de olika delprocesserna till en process som är engagerande och resurseffektiv och som leder mot den antagna visionen. Tillväxt och regionplanering har därutöver en roll i att se till att aktörer i regionen får relevant stöd i sitt arbete med att förverkliga RUFSS 2010. Mot bakgrund av detta genomförs tre större aktiviteter under 2011.

Stödja förtroendevalda i deras RUFSS-arbete

År 2011 inleder nya och omvalda politiker i Stockholmsregionens kommuner och landsting mandatperiodens arbete. Dessa är huvudaktörer i RUFSS-processen och det är av stor vikt att de ges bästa möjliga stöd för att fortsätta – eller komma igång med – sitt RUFSS-arbete. Tillväxt och regionplanering bör erbjuda stöd, inspiration och relevant underlag för detta. Hög

beredskap krävs för att kunna tillgodose de önskemål som olika organ kan tänkas ha. Aktiviteten genomförs under vintern/våren 2011.

Samling för diskussion kring läget i regionen

Hösten 2011 har det gått ett drygt år sedan RUFSS 2010 vann laga kraft, en period präglad av nya och fördjupade initiativ att genomföra RUFSS. För att ge regionens aktörer möjlighet att få överblick och se öppningar till samordning anordnas en regional konferens under hösten på temat "Läget i regionen". Input till konferensen hämtas främst från behov som regionens aktörer uttrycker och från arbetet i delprocesserna för (1) Målinriktat genomförande och (2) Lärande uppföljning, men även övriga delprocesser kan ge input som är tillämpbar för att nå konferensens mål. Uppföljningsresultat, framgångar och motgångar i genomförandet, nya kunskaper, konflikter och synergier ska summeras och diskuteras på ett sätt som stödjer den fortsatta RUFSS-processen.

En plats för dialog, visualiseringar och regionalt arbete

För att utveckla och stödja den kontinuerliga RUFSS-processen kan också andra insatser och aktiviteter vara angelägna. Ett möjligt utvecklingsområde är att skapa en gemensam plats eller lokal för dialog, visualiseringar och regionalt arbete som regionens aktörer kan uppleva och utnyttja. Under RUFSS-processen har bl.a. en specialinredd lägenhet och buss använts som plats för att visualisera komplexa samband och föra dialog på nya sätt. Bussen och lägenheten har tagits fram och utnyttjats under en tidsbegränsad period med begränsade resursinsatser. På längre sikt kan etablerandet av en ny fysisk plats eller lokal för visualiseringar, dialog m.m. ge en värdefull plattform för RUFSS-processen och för många olika aktörer i regionen. En ny plats kan också ge möjligheter att visa upp Stockholmsregionen och vårt planerings- och utvecklingsarbete för internationella gäster. Under 2011 kommer frågan att beredas genom att belysa olika alternativ och undersöka efterfrågan.

4.3 Målinriktat genomförande

Syfte och målbild 2011

Processens syfte är ett målinriktat genomförande av RUFSS 2010.

Under 2011 ska RUFSS 2010 få genomslag som grund för genomförandearbetet bland många aktörer och inom många verksamhetsområden. Målbilden för 2011 är att tre handlingsprogram har slutfört fasen för mobilisering och förhandling och relevanta aktörer är beredda att verkställa sin del av respektive handlingsprogram.

Prioriterade aktiviteter

Genomförandet av RUFSS ska förstärkas genom att *särskilda handlingsprogram* initieras under paraplyet RUFSS. Handlingsprogrammen ska komplettera de program och processer som redan drivs i regionen. Det gäller särskilt för frågor som är högt prioriterade och där ansvaret

är delat på många aktörer. Den tidigare Regionplanenämnden beslutade under 2010 om direktiv för fortsatt arbete med tre handlingsprogram: (I) Energi och klimat, (II) Kunskapsregion Stockholm – försörjning av högutbildad arbetskraft samt (III) Utveckling av regionala stadskärnor. Arbetet med dessa går därför vidare under 2011 och beskrivs nedan.

Handlingsprogram för energi och klimat

I den pågående fas 2 "Mobilisering och konkretisering/förhandling" inom handlingsprogrammet för energi och klimat finns fyra handlingsområden som arbetet fokuserar på: biogas, fjärrvärme, avfall och energi samt energieffektiv samhällsplanering. Inom dessa fyra områdena genomförs en rad olika aktiviteter med syfte att skapa handling. Arbetet går under 2011 in i en fas som även omfattar förhandlingar mellan relevanta aktörer om ansvar för olika typer av insatser. Nya metoder och arbetssätt behövs för att framgångsrikt kunna utföra detta arbete. En utvärdering och sammanfattande rapport ska kommuniceras till berörda aktörer under första halvåret 2011 med syfte att skapa samsyn inför en fördjupad handlingsinriktning under andra halvåret.

Handlingsprogram Kunskapsregion Stockholm – försörjning av högutbildad arbetskraft

Scenarier med utblick mot år 2030 pekar på en påtaglig risk för brist på högutbildad arbetskraft, vilket i sin tur kan leda till allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenser för Stockholmsregionen. Handlingsprogrammet Kunskapsregion Stockholm samlar aktörer i regionen för gemensamt arbete inom två handlingsområden:

- I. Ett dynamiskt utbud
- II. Tillgängliga bostäder för studenter.

Under 2011 kommer konkreta förslag till åtgärder utarbetas och förhandlas med relevanta aktörer. Aktiviteter genomförs också för att presentera och diskutera resultat och därmed skapa medvetenhet och samsyn i en bredare krets av aktörer. En studie av studenternas bostadssituation och bostadskarriär tas fram under 2011 med syfte att använda slutsatser och resultat som en grund för arbetet inom handlingsområde II.

Handlingsprogram för utveckling av regionala stadskärnor

RUFS 2010 innehåller en flerkärnig struktur med en central regionkärna och åtta yttre regionala stadskärnor. Dessa kärnor är Barkarby - Jakobsberg, Kista - Sollentuna - Häggvik, Arlanda-Märsta, Flemingsberg, Täby C - Arninge, Kungens Kurva - Skärholmen, Södertälje och Haninge C. Utgångspunkten för handlingsprogrammet är att berörda kommuner är huvudansvariga för genomförandet av kärnorna medan kontorets roll är stödjande. Det är viktigt att SL och övriga Landstinget har en aktiv roll i handlingsprogramsarbetet. Kontorets insatser i handlingsprogrammet är av två olika slag, dels utveckling av underlag som stöd för utvecklingen av kärnorna och dels stöd till berörda kommuner i de olika kärnornas utvecklingsprocesser.

Inriktningen för arbetet under 2011 är att:

- det finns en vision för utveckling samt genomförandeprogram för varje regional stadskärna och helst också en genomförandeorganisation
- en första uppföljning av utvecklingen i kärnorna ska göras. Uppföljningen ska vara både kvalitativ och kvantitativ.

Ambitionen är att fas 2 av arbetet kan slutföras under året. En översiktlig utvärdering av läget görs för att ta ställning till fortsatt process.

Kreativa näringar

Utöver de handlingsprogram som den tidigare Regionplanenämnden själv tog initiativ till så fattade nämnden också beslut om att stödja ett handlingsprogram för *kreativa näringar* som Botkyrka kommun tagit initiativ till. Regionplanenämnden bekräftade i sitt beslut också att planen för framtagandet av handlingsprogrammet har rätt inriktning för att ha möjlighet att få status som ett handlingsprogram under RUFSS 2010. Nämnden föreslog när ärendet behandlades att Botkyrka ska återkomma för ett nytt principbeslut hösten 2011 då handlingsprogrammet tagits fram.

Arbete för att utveckla kust och skärgård

Till grund för utvecklingen av kust- och skärgårdsområdet finns en delregional plan (antagen 2008) av relevans för många aktörer i regionen, samt det Skärgårdspolitiska programmet (antaget 2010) som anger inriktningen för landstingets engagemang i skärgårdsfrågor. Under 2011 ska genomförandet av den delregionala planen och det skärgårdspolitiska programmet understödjas och följas upp. Till stöd för arbetet finns det regionala skärgårdsrådet där en bred aktörskrets är representerad. Det regionala skärgårdsrådet har utvärderats och ska under 2011 utvecklas för att fördjupa samarbetet i syfte att förenkla vardagen för skärgårdsföretagare och boende. Skärgårdens unika boende- och rekreationsmöjligheter är viktiga för tillväxt och internationell profilering.

Mångfaldsarbete bland regionens arbetsgivare

Ett förberedande arbete har under 2010 genomförts för att åstadkomma regional samling och gemensamt arbete för att bredda och förnya integrationspolitiken. Arbetet resulterade i slutsatsen att breddningen och förnyelsen bör ske genom att arbetet för integration i högre grad fokuserar på att göra organisationer mångfaldsinriktade (åtagande i RUFSS 2010). Ett regionalt utvecklingsarbete inriktat mot regionens arbetsgivare inom den privata, offentliga och ideella sektorn är därför en prioriterad insats för att stödja genomförandet av RUFSS 2010. På initiativ av Länsstyrelsen i Stockholms län har en första fas satts igång för detta. Inom integrationspolitiken är återanvändning av kunskaper och erfarenheter viktigt för ett kvalitativt utvecklingsarbete. Utifrån befintliga behov och i samverkan med intressenter i regionen ska ett mer strukturerat erfarenhets- och kunskapsutbyte i Stockholmsregionen etableras som en viktig förutsättning för ett kraftfullt agerande inom detta område.

Stimulera stadsomvandling till täta och attraktiva miljöer

En viktig ambition i RUFS 2010 för att klara förväntad befolkningsökning, är att utveckla befintliga områden i kollektivtrafiknära lägen till täta och upplevelserika stadsmiljöer. Stadsutveckling är processer som sker över lång tid och med en mängd olika aktörer. Utmaningar att hantera finns på både kommunal, delregional och regional nivå. Tillsammans med kommuner och andra aktörer bör knäckfrågor besvaras och arbetsformer utvecklas till stöd för stadsomvandlingsprocessen. Exempel på knäckfrågor är hur stads- och parkutveckling kan gå hand i hand för att skapa en attraktiv stadsmiljö. Andra exempel är hur sektorövergripande processer kan bli effektiva och hur stadsmiljön kan anpassas till de förväntade klimatförändringarna.

Effektivare näringspolitik

I RUFS 2010 slås fast att det behövs en långsiktig regional näringspolitik och att det är tre frågor som bör besvaras; hur det stora antalet aktörer påverkar möjlighet till samordning och långsiktighet, hur regionen kan skapa tydligare strukturer för samverkan och hur insatserna kan effektiviseras. Även i den uppföljning av OECD:s Territorial Reviews Stockholm från 2006 som genomförts utpekas den regionala samordningen inom näringspolitiken som en brist att arbeta med. Frågan bör lyftas i samspel med Länsstyrelsen och samverkan bör sökas tidigt med relevanta aktörer. Arbetet med en översyn bör inledningsvis ske brett. Utblickar mot Västra Götaland och Skåne och deras sätt att arbeta med näringspolitiska frågor kan ge impulser för utvecklingsarbetet. Landstinget har en särskild roll för att bidra till att Stockholm blir ledande inom Life science. Landstinget ska också utveckla ett fördjupat samarbete med ALMI.

Miljö Steg 5

LSF ska verka för att landstinget når målen i Miljö Steg 5 som gäller för åren 2007-2011. LSF arbetar dessutom med att ta fram nästa miljöpolitiska program för landstinget, som ska löpa mellan 2012 – 2016 och som därför ska färdigställas under 2011. Under 2011 kommer det nuvarande miljöpolitiska programmet Miljö Steg 5 in i sin avslutande fas och arbetet med en slutredovisning påbörjas samtidigt som det omfattande projektarbetet med nästa miljöprogram fortsätter. Landstingets miljöprogram Miljö Steg 5 för 2007-2011 omfattar fem målområden och fem styrmedelsområden med konkreta målsättningar inom varje område. Genomförandet av programmet sker i förvaltningar och bolag. Behovsanpassade miljöutbildningar genomförs bl.a. med miljösamordnare/miljöchefer i miljösamordnarnätverket. Miljöarbetet följs upp årligen och redovisas i en särskild miljöredovisning.

4.4 Lärande uppföljning**Syfte och målbild 2011**

Delprocessen syftar till att utveckla en gemensam överblick och ett engagemang bland aktörer i regionen för hur RUFS 2010 genomförs och hur regionen utvecklas. Det är avgörande för att

olika aktörer ska kunna arbeta effektivt i relation till varandra och för att få signaler om behov av nya initiativ och arbetssätt.

Under 2011 ska intresseväckande och givande former för uppföljning och gemensamt lärande ha initierats och testats. Målbilden är också att vid årets utgång ha utvecklat nya sätt att visualisera såväl planens genomförande som regionens utveckling.

Prioriterade aktiviteter

Uppföljning av genomförandet i dialog samt uppföljning av regionens utveckling

Under arbetet med RUFSS 2010 har också en grund lagts för uppföljning av planen. Grundstrukturen i uppföljningsarbetet beskrivs i planen och fokuserar bl.a. på uppföljning i relation till planeringsmål och på genomförandet av planens åtaganden. RUFSS 2010 har en stor bredd och att följa upp allt varje år är inte meningsfullt och resurseffektivt. Under 2011 sätts fokus på strategierna "Utveckla en flerkärnig och tät region" samt "Utveckla idéer och förnyelseförmåga". Dialoger genomförs med aktörer som har en roll i genomförandet av dessa strategier. Metoder för att göra dessa dialoger givande och engagerande för alla parter utvecklas. Regionens utveckling följs också upp med utgångspunkt i planeringsmål som kopplar till dessa strategier. Uppföljningsaktiviteterna ger – utöver att de ska ge direkt stöd för de aktörer som involveras – också substans för konferensen "Läget i regionen" som genomförs hösten 2011.

Visionen är att bli Europas mest attraktiva storstadsregion. En viktig del av uppföljningen är därför jämförelser med andra storstadsregioner. Förberedelser för internationella jämförelser fortsätter under 2011, men resultat redovisas först 2012.

Utvecklingsarbete för visualisering av plangenomförande och regionens utveckling.

Regionalt utvecklingsarbete och regional utveckling är komplexa processer. Samtidigt är de regionala utvecklingsprocesserna snabba och ofta oförutsägbara trots gedigen planering. Det krävs därför snabba, enkla och engagerande verktyg och arenor för att kunna kommunicera kring dessa förlopp. Arbetet för att i högre grad kunna visualisera hur RUFSS 2010 genomförs och hur Stockholmsregionen utvecklas bör därför prioriteras under 2011. Den ekonomiska utvecklingen är av stor betydelse och förutsättningarna för denna kan snabbt förändras. Arbetet ska därför inledningsvis inriktas på att visualisera ekonomiska förändringar och tillväxt.

4.5 Innovativ, efterfrågad och tillämpbar kunskap

Syfte och målbild 2011

Delprocessen syftar till att säkra att regionens aktörer kan agera utifrån en gedigen kunskapsbas. Den syftar också till att stimulera utvecklingsarbetet i regionen genom att löpande utveckla nya kunskaper.

Aktörer i regionen efterfrågar kunskap till stöd för sitt arbete och många aktörer har också en roll i att nya kunskaper utvecklas. Idag sker detta delvis utan samordning. Under året ska därför formerna för att i regionen identifiera och tillgodose större regionala kunskapsbehov utvecklas. Det handlar både om kanaler för att bedöma efterfrågan och behov, arbetsätt för att systematiskt söka innovativ kunskap och sätt att tillgängliggöra kunskap som gör den tillämpbar för många aktörer. Därutöver behövs bra samordning för att identifiera, poola och kommunicera all den kunskap som regionens aktörer har och utvecklade former för arbetsfördelning där rätt part tar fram den kunskap som behövs. Under 2011 ska också nya kunskaper tillföras inom ett par områden som är centrala för RUFs-processen och där bristen på kunskap är uppenbar.

Prioriterade aktiviteter

Investeringar i ett regionalt utvecklingsperspektiv

Under arbetet med RUFs 2010 har det blivit uppenbart att det gängse investeringsbegreppet inte är helt användbart i regional utvecklingsplanering, samtidigt som frågan om investeringar är mycket viktig i RUFs-processen och generellt för regioners utveckling. En investering ur ett nationalekonomiskt perspektiv kan beskrivas som en kapitalinsats i nutid som förväntas leda till framtida inkomster. I regional utvecklingsplanering behövs en syn på investeringar som är vidare än så – både vad som bör ses som investeringar och vilken typ av nyttor som olika investeringar ger kan ge upphov till.

Etablerandet av en relevant syn på vad som är att betrakta som investeringar i ett regionalt utvecklingsperspektiv kan underlätta dialogen i regionen och bidra till mer kvalificerade och realistiska investeringsbedömningar i regionen. Kunskaperna om vem/vilka som investerar, i vad, varför och för vilka summor är också begränsade i ett regionalt perspektiv. Även detta bör därför belysas till stöd för regionens utvecklingsarbete. Investeringar är av särskild betydelse för regionens ekonomiska tillväxt vilket bör belysas särskilt. Möjligheter att involvera nationella myndigheter och andra regioner i denna kunskapsutveckling bör tas tillvara.

Marknadskrafter och stadsutveckling

Lokalmarknaden har alltid verkat på affärsmässiga grunder och bostadsmarknaden har sedan omläggningen av bostadspolitiken under första hälften av 1990-talet i hög grad kommit att påverkas av de marknadsmässiga förutsättningarna. Det råder brist på ingående kunskap om hur bostadsmarknaden och lokalmarknaden fungerar och hur marknadskrafterna verkar, vilket är väsentligt för regionens gemensamma arbete med bostads- och lokalförsörjningsfrågor. Det är också av väsentlig betydelse för förståelse för stadsutvecklingens förutsättningar och för möjligheter att påverka och styra.

I arbetet med RUFs 2010 har stadsutvecklingsfrågorna fått en mer framträdande behandling. För det fortsatta genomförandeinriktade arbetet är det angeläget att marknadsperspektivet tydliggörs och stärks. För den fortsatta utvecklingen av kontorets planeringsverktyg, framför

allt modellverktygen, är det angeläget att marknadskrafternas inverkan på bebyggelseutveckling och markanvändning kan hanteras på ett medvetet och insiktsfullt sätt. Kontoret arbetar för närvarande med en värdering av stadskvaliteter i relation till bostaden som under 2011 kommer att bidra till ökad kunskap och förståelse. På motsvarande sätt är det aktuellt att under 2011 studera hur lägesegenskaper och stadskvalitet värderas i relation till kontors- och verksamhetslokaler.

Fortsatt samverkan i östra Mellansverige

Mer sammanlänkade bostads-, arbets- och utbildningsmarknader eftersträvas enligt RUFSS 2010 i östra Mellansverige. En sådan utveckling kan även underlätta samverkan över administrativa och sektoriella gränser. Respektive län och de i länet ingående kommunerna är i olika grad involverade i pågående regionala eller storregionala processer. Samverkan i gemensamma frågor behöver hanteras utifrån dessa förutsättningar.

En dialog förs nu i östra Mellansverige tillsammans med Mälardalsrådet kring former och innehåll i en fördjupad samverkan. Det finns ett starkt stöd i omgivande län för att det behövs en gemensam syn på den övergripande storregionala rumsliga strukturen och att arbetet med detta bör fortsätta. RUFSS 2010 används även i de övriga länens utvecklingsarbete. Önskemål finns exempelvis om att samordna kunskapsuppbyggnad om funktionella samband i storregionen och förutsättningarna för flerkärniga regioner. Annan möjlig samverkan rör statistik, uppföljning och planeringsverktyg. Det finns även behov av erfarenhetsutbyte om själva planeringsarbetet. Särskild vikt bör läggas vid förutsättningarna för att genomföra åtagandet om att utveckla stadsstrukturen i östra Mellansverige med spårtrafiken som grund. Där så är relevant bör de handlingsprogram under RUFSS som drivs även inkludera storregionala perspektiv och aktörer.

Medverkan i internationella kunskapsnätverk och samarbeten för idé- och kunskapsutveckling

Under 2011 utvecklas formerna för Tillväxt och regionplanerings insatser när det gäller internationella frågor. Viktiga inslag i det internationella arbetet med koppling till den regionala utvecklingsplaneringen under 2011 är att aktivt medverka i det europeiska nätverket Metrex (The Network of European Metropolitan Regions and Areas). Nätverket ger tillfälle till överblick över utvecklingen i ett stort antal europeiska storstadsregioner av betydelse samt möjlighet till deltagande i olika nätverksaktiviteter. Det fleråriga samarbetet med Mazovia bör fortsätta under 2011 med workshops och utbyte av trainees. Deltagande i nätverksorganisationen Airport Regions Conference, ARC, ger internationell överblick och erfarenheter värdefulla för arbetet med tillgängligheten till Arlanda kopplat till miljövillkoren och miljöprövningen samt arbetet med Stockholmsregionens internationella tillgänglighet i SATSA II. En fördjupad samverkan till stöd för idé och kunskapsutveckling med en eller flera storstadsregioner inom EU-området förbereds under 2011. EU:s arbete med en Strategi för Östersjön bör följas aktivt.

Dialog med relevanta aktörer kring regionens kunskapsbehov och kunskapsutveckling
RUFs-processen behöver ett ständigt tillflöde av innovativ, efterfrågad och tillämpbar kunskap. De aktörer som behöver ny kunskap till stöd för sitt arbete är ofta också de som behöver bidra i kunskapsutvecklingen. En dialog med aktörer i regionen kring formerna för att identifiera kunskapsbehov och hur dessa behov kan tillgodoses bör initieras. Dialogen ska ge en bild av vilka samordningsmöjligheter som finns.

4.6 Effektiv planering och policyutveckling (inkl metoder)

Syfte och målbild 2011

Processen syftar till att lägga fast inriktningen för regionens samlade planerings- och utvecklingsarbete. Detta har varit huvudfokus under senare år och under 2010 vann RUFs 2010 laga kraft. Syftet är också att ha tillgång till uppdaterade och världsledande metoder för regional utvecklingsplanering.

Vid utgången av 2011 ska en prövning av de grundläggande formerna för regional utvecklingsplanering ha genomförts med fokus på möjligheterna till en mer rullande planeringsprocess. Metodutveckling kopplad till RUFs 2010 ska ha fortsatt och metodutveckling för en ny RUFs ska ha inletts.

Prioriterade aktiviteter

Färdigställande av nytt miljöprogram

Under 2011 kommer processen med att ta fram ett nytt Miljöprogram för Stockholms läns landsting att slutföras och färdigställas. Målområdena för miljöprogrammet är klimateffektivt, resurseffektivt och hälsofrämjande. Landstingsfullmäktige beslutar genom programmet hur miljöarbetet ska bedrivas under perioden 2012-2016.

Belysa möjligheter till en rullande planeringsprocess

Samhällsförändringar sker idag i en allt snabbare takt vilket kan motivera en kontinuerlig översyn av regionala och kommunala planer för att dessa ska behålla sin funktion som aktuella beslutsunderlag. Riksdagen beslutade i juni 2010 att anta en ny plan- och bygglag som ger kommunerna möjligheter att arbeta med fördjupningar av och tillägg till den kommunomfattande översiktsplanen utan att hela planen måste göras om. Nya PBL underlättar alltså en s.k. rullande planering i kommunerna där nya frågeställningar hanteras kontinuerligt. Nya PBL ger inte samma formella stöd till att arbeta med fördjupade regionplaner eller tematiska tillägg. Det är dock viktigt att även den regionala utvecklingsplanen är aktuell och att möjligheterna att arbeta med en mer kontinuerlig/rullande planeringsprocess belyses även för regionplaneringen. Olika alternativ och deras fördelar och nackdelar ska analyseras. I detta arbete bör också frågan om aktualitetsprövning av RUFs 2010 behandlas.

Nedbrytning av RUFSS-alternativ på delområdesnivå i samspel med kommunerna

Ett viktigt tillämpningsområde för RUFSS 2010 efter antagandet är som underlag för trafikanalyser som görs av aktörer såsom SL och Trafikverket, till exempel i samband med planering och genomförande av nya vägar och spår. För detta ändamål behövs en mer detaljerad fördelning än vad som redovisas i själva planen. Befolkningens och sysselsättningens nivå 2030 och dess fördelning inom regionen har ändrats under planeringsprocessen fram till antagen plan. Därför behöver en ny detaljerad fördelning av boende och sysselsatta på delområden tas fram, som baseras på den antagna RUFSS 2010. Detta behöver göras för såväl alternativen hög och låg, som för tidpunkterna 2020 och 2030. Det är angeläget att denna fördelning så långt möjligt är förankrad i kommunerna. Detta innebär till exempel att aktuella översiktsplaner ligger till grund för fördelningen och att den också är kommunicerad med kommunerna.

Erfarenheter av metoder och verktyg som använts under RUFSS 2010-arbetet summeras

Utveckling av modeller och verktyg för regional utvecklingsplanering är ett långsiktigt arbete som kräver god framförhållning. Under arbetet med RUFSS 2010 har olika planerings- och modellverktyg använts, exempelvis för att analysera olika markanvändningsstrukturer. Under 2011 bör erfarenheter av dessa summeras och slutsatser dras om vad som behöver utvecklas för framtida behov och vilket ansvar olika aktörer har för att regionen samlat ska kunna bedriva ett modellbaserat analysarbete av hög klass.

4.7 Direkt påverkan och stimulans

Syfte och målbild 2011

Delprocessen syftar till att tillvarata Stockholmsregionens intressen. Det gäller nationellt och internationellt, men omfattar också att säkra ett regionalt perspektiv i det planerings- och utvecklingsarbete som bedrivs i länet. Syftet är också att alla tillgängliga verktyg ska användas på ett effektivt sätt för att genomföra RUFSS 2010. Under år 2011 ska inriktningen i RUFSS 2010 hävdas i strategiska processer och andra verktyg ska vässas för att ytterligare bidra till genomförandet av RUFSS 2010.

Prioriterade aktiviteter

Hävda inriktningen i RUFSS genom att delta i och påverka strategiska processer

Det är viktigt att säkerställa att RUFSS 2010 används som underlag och utgångspunkt i olika sammanhang – för att dra nytta av den stora investering som nu är gjord. Under året kommer statliga utredningar samt kommunala planer där inriktningen i RUFSS bör hävdas. En viktig fråga är de gröna kilarna som utgör en värdefull tillgång för hela länet. När regionen växer och förtätas är det viktigt att det sker med hänsyn till de gröna kilarna så att de natur- och rekreationsvärden som dessa representerar inte går förlorade. En del är att besvara formella remisser, men i särskilt viktiga frågor är ett större engagemang motiverat. En strategisk process att hävda RUFSS inriktning i är också förberedelserna för en ny strukturfondsperiod.

Samverkan med övriga storstadsregioner

Arbetet för att skapa ytterligare insikter och förståelse för storstadsregionernas särskilda förutsättningar sker tillsammans med i första hand Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) och region Skåne samt i samverkan med andra aktörer i vår egen region. Arbetet inleddes under 2010 och har inledningsvis koncentrerats till tre områden som bedöms särskilt relevanta för storstadsregionernas utveckling: (I) Ungas inträde på arbetsmarknaden, (II) Infrastrukturens planering och finansiering samt (III) Bostadsbyggandets villkor. Arbetet fortsätter med fokus på dessa tre områden under 2011, men även andra frågor kan aktualiseras. Storstadsregionernas stora betydelse för nationens ekonomiska utveckling gör att tillväxtfrågor bör stå i fokus. Det arbete som bedrivs kan, utöver att ge stöd för storstadsregionernas eget utvecklingsarbete, också ge underlag för den nationella politiken att bättre understödja storstadsregionernas utveckling. I RUFSS 2010 redovisas i ett särskilt avsnitt vilka åtaganden som kräver statens medverkan. Samverkan mellan storstadsregionerna sker också i frågor som rör metodutveckling och statistik.

Bevilja bidrag till relevanta insatser inom ramen för miljö- och skärgårdsanslaget.

Med miljöanslaget kan externa projekt, som är av regional betydelse och som syftar till att skydda eller förbättra miljön i Stockholms län, medfinansieras. Med skärgårdsanslaget kan medel beviljas för externa projekt och andra aktiviteter som är av allmänt intresse samt skapar förutsättningar för näringsliv och boende på öar i Stockholms skärgård. Bidrag kan också beviljas till investeringar i infrastrukturprojekt samt kan användas för nationell medfinansiering av EU-projekt. Anslagen ger därmed möjligheter att direkt stödja insatser som är centrala för genomförandet av RUFSS 2010. Under året bör insatser vidtas för att få in nya intressanta bidragsansökningar som kan bidra till att RUFSS 2010 genomförs.

SATSA 1 och 2

Det övergripande målet med SATSA-projektet är stärkt samverkan mellan parterna och effektivisering av transportsystemet i Stockholm län i linje med RUFSS 2010. Projektet syftar till att inom transportsystemet, på ett resultatriktat och kostnadseffektivt sätt, samordna olika mindre projekt och åtgärder. Satsningen ska bidra till att påskynda arbetet med kartläggningar, analyser, förstudier och de ska i sin tur skapa bättre förutsättningar för genomförandet av framtida infrastruktursatsningar i Stockholmsregionen. Ett antal samordnings-, förbättrings- och effektivitetshöjande åtgärder kommer att genomföras som kan ge direkta effekter och resultat på transportsystemets kapacitet under projektiden.

SATSA 1 avser åren 2009-2011 och består av nio delprojekt. Det genomförs i partnerskap med regionala aktörer på trafikområdet samt 13 kommuner i länet och bedrivs med stöd av EU, regionala utvecklingsfonden. Tillväxt och regionplanering är som projektägare ansvarig för samordningen av satsningen och ansvarig part gentemot förvaltningsmyndigheten Tillväxtverket. En ansökan för en fortsättning genom SATSA 2 för perioden 2011-2013 har beviljats av Tillväxtverket.

Statistik, prognoser och GIS (Geografiska InformationsSystem)

Nämnden ska förse landstinget med allmän statistisk information och prognoser. Arbetet med att utveckla och förfinas analyserna och metoderna för framtagande av befolkningsprognoser för landstingets olika verksamheter fortsätter, med tonvikt på migration, fruktsamhet och mortalitet.

Ambitionen att koppla samman statistik- och GIS-verksamheten intensifieras under 2011 genom arbetet med att presentera områdesdata på kartor och genom arbetet med att etablera en planeringsinriktad statistikdatabas. Att utveckla GIS som analysverktyg i kontorets verksamhet är en angelägen uppgift. Samarbete sker med övriga landstingsverksamheter kring GIS i syfte att underlätta kunskapsöverföring och effektivisera verksamheten.